

Sygn. akt I.C 1084/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2019 roku

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	SSo Joanna Walczuk
Protokolant	sekretarz sądowy Wioletta Mierzejewska

po rozpoznaniu w dniu 15 kwietnia 2019 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. R. (1)

przeciwko M. R. (1)

W. R.

o ustalenie nieważności umowy darowizny

I. Powództwo oddała.

II. Odstępuje od obciążania powódki kosztami procesu w sprawie.

SSO Joanna Walczuk

I C 1084/18 UZASADNIENIE

Powódka R. R. (1) w pozwie skierowanym przeciwko M. R. (1) i W. R. domagała się ustalenia nieważności umowy darowizny nieruchomości położonej w A. przy ul (...) w A. zawartej w dniu 11 maja 2012r. w formie aktu notarialnego, zapisanej w repertorium A nr (...) między M. R. (1) a W. R. z uwagi na pozorność oświadczeń woli stron tej umowy, zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka argumentowała, iż od 20 listopada 1999r. pozostawała w związku małżeńskim z M. R. (1). Małżeństwo zostało rozwiązane z wyłącznej winy M. R. (1) w 2017r. W trakcie trwania małżeństwa M. R. (1) dokonał przedmiotowej darowizny na rzecz swego brata W. R.. Postanowieniem z dnia 11maja 2018r. w sprawie INs 480/15 Sąd Rejonowy w Augustowie dokonała podziału majątku wspólnego R. R. (1) i jej męża przyznając R. R. (1) wierzytelność z tytułu nakładów w postaci budynku mieszkalno- usługowego położonego na działce będącej przedmiotem darowizny. M. R. (1) dokonując zaś darowizny przedmiotowej nieruchomości złożył oświadczenie woli dla pozor (art. 83§1 kc). Rzeczywistą intencją darczyńcy nie było bowiem przeniesienie własności nieruchomości na rzecz brata, lecz utrudnienie egzekucji z owej nieruchomości. W czasie dokonywania darowizny toczyła się bowiem wobec pozwanego sprawa karna. Na skutek dokonanej darowizny powódka nie jest w stanie wyegzekwować 85695 zł określonych w postanowieniu w sprawie I Ns 480/15 ani też roliczyć się z tytułu nakładu na nieruchomość w A..e Nieruchomość stanowiąca majątek osobisty pozwanego położona w Ż. jest obciążona hipoteką przymusową w związku ze sprawą karną II K 50/11. Egzekucja komornicza świadczeń alimentacyjnych ciężących na pozwanym nie jest

skuteczna. Interes prawny powódki w ustaleniu nieważności umowy darowizny polega na braku możliwości realizacji przysługującej jej wierzytelności z tytułu podziału majątku wspólnego. O tym, że darowizna była pozorna świadczy okoliczność, że trakcie sprawy rozwodowej obdarowany nie wiedział nawet, kto jest najemcą lokalu, a powódka od 2013r. prowadziła działalność gospodarczą w lokalu położonym na nieruchomości, wszelkich ustaleń dokonując wyłącznie z byłym mężem.

Pozwani w odpowiedzi na pozew wnieśli o oddalenie powództwa w całości, zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko wskazali, iż powódka wystąpiła z powództwem określonym w art. 189kpc. W związku powyższym winna wykazać istnienie interesu prawnego w ustaleniu nieważności umowy darowizny zawartej między braćmi. Ustalenie nieważności umowy darowizny pozostawałoby jednak bez wpływu na sferę prawną powódki. Powódce bowiem nigdy nie przysługiwały jakiegokolwiek prawa do nieruchomości będącej przedmiotem darowizny. W drodze ustalenia nieważności umowy, takie prawa nie zaczęłyby jej również przysługiwać. W wyniku ustalenia nieważności umowy powódka uzyskałaby jedynie możliwość prowadzenia egzekucji z wyżej wymienionej nieruchomości, co samo w sobie świadczy o interesie ekonomicznym, a więc faktycznym powódki. Interes ekonomiczny strony związany z możliwością wyegzekwowania zasądzonych należności nie uzasadnia istnienia interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy zawartej między osobami trzecimi. Przyjęcie odmiennego stanowiska oznaczałoby, że wierzyciel ma interes prawny w ustaleniu w stosunku do każdej czynności prawnej, której stroną jest dłużnik, a która jest niekorzystna dla sytuacji majątkowej strony pozwanej. Prócz tego pozwani wskazali, że powództwo z art. 189kpc przysługuje w sytuacji, gdy nie ma innej drogi prawnej do ochrony swego interesu prawnego. Właściwym instrumentem prawnym do dochodzenia roszczeń z tytułu czynności prawnych dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli jest zaś skarga pauliańska.

Niezależnie od powyższego powódka nie wykazała, by M. R. (1) był niewypłacalny. W dalszym ciągu pozwany jest bowiem właścicielem nieruchomości w Ż. oszacowanej w postępowaniu o podział majątku wspólnego na kwotę 500000 zł. Nie jest więc niewypłacalny. W ocenie pozwanych darowizna dokonana na rzecz brata nie była pozorna: to obdarowany udzielił M. R. (1) pomocy finansowej na kwotę 70000 zł, przed zawarciem umowy darowizny opłacił zobowiązania M. R. (1) na kwotę 30000 zł. To W. R. zawiera umowy najmu lokali, opłaca podatek od nieruchomości, opłaca należności za media, wystawia faktury, kieruje wezwania do zapłaty. Twierdzenia powódki o pozorności umowy darowizny nie polegają więc na prawdzie (odpowiedź na pozew- k. 165-171, k. 175-181 akt sprawy)

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 11 maja 2012r. pozwany M. R. (1) dokonał na rzecz swego brata darowizny w postaci nieruchomości z budynkiem mieszkalno- usługowym piętrowym z poddaszem nie oddanym do użytku położonej przy ul. (...) w A. z urzędową księgą wieczystą o wartości 250000 zł wchodzącej w skład majątku osobistego M. R. (1), a nabytej w drodze spadkobrania po ojcu i darowizny dokonanej przez matkę M. R. (1) (wypis z aktu notarialnego- k. 143-144 akt sprawy). Prawomocnym wyrokiem w sprawie II K 50/11 z dnia 20 lutego 2013r. M. R. (1) został skazany za popełnienie szeregu przestępstw skarbowych polegających na uchylaniu się od opodatkowania poprzez nabywanie, przewożenie, pomoc w zbyciu, ukrywanie wyrobów tytoniowych bez polskich znaków akcyzy skarbowej na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres próby pięciu lat oraz karę grzywny w wysokości 550 stawek dziennych przy ustaleniu jednej stawki dziennej na kwotę 150 zł (pkt XLIII wyroku w sprawie II K 50/11-k. 47-125 akt sprawy).

W trakcie trwania małżeństwa powódka dokonywała nakładów na sporną nieruchomość, małżonkowie budowali bowiem wspólnie budynek mieszkalno- usługowy na ul. (...) (...) w A. (okoliczność bezsporna). Wyrokiem w sprawie III RC 177/14 z dnia 30 września 2014r. Sąd Rejonowy w Augustowie ustanowił z dniem uprawomocnienia się orzeczenia (22 października 2014r.) rozdzielną majątkową między R. R. (1), a M. R. (1) na jej żądanie (odpis wyroku- k. 138 akt sprawy). W dniu 15 października 2015r. R. R. (1) wystąpiła z wnioskiem o podział majątku wspólnego, wskazując, iż domaga się rozliczenia nakładów poczynionych przez nią na nieruchomość położoną w Ż. (...), a także na nieruchomość położoną w A. przy ul (...) stanowiącą majątek osobisty jej męża, którą to następnie M. R.

(1) bez jej wiedzy i zgody darował swemu bratu W. R. (wniosek w sprawie o podział majątku wspólnego –k. 131-137 akt sprawy). W postępowaniu w sprawie o rozwód obdarowany W. R. zeznał, iż otrzymał w darowiźnie kamienicę od brata . Wartość darowizny W. R. ocenił na 400-500000 zł, wskazał, iż w momencie dokonywania darowizny brat nie miał już zaufania do powódki, a motywacją do dokonania darowizny było to, by on regulował z dochodu z nieruchomości kary pieniężne obciążające brata, a wynikające ze sprawy karnej. W. R. podał także, że w latach 2013-2014 pożyczył bratu 300000 zł . (zeznania W. R. w sprawie (...) -k. 36-37) W tym samym postępowaniu M. R. (1) wskazał, iż obciąża go z tytułu przemytu papierosów środek karny w wysokości 400000 zł nałożony solidarnie na czterech skazanych, który spłaca w ratach po 500 zł, kara grzywny w wysokości 10000 zł, kara grzywny w wysokości 95000 zł. M. R. (1) wskazał, że to W. R. płaci za niego ratę w wysokości 2300zł miesięcznie z tytułu należności wynikających z odpowiedzialności karnej (wyjaśnienia informacyjne M. R. (1)-k. 42 v. akt sprawy). W postępowaniu w sprawie INs 450/15 M. R. (1) wskazywał, że podczas budowy budynku na nieruchomości w A. R. pożyczył mu 70000 zł na remont budynku w Ż.(...). (wyjaśnienia M. R. (2)- k. 155 akt sprawy), zaś W. R. przyznał, iż ostatecznie „ darował” bratu 70000 zł, a w chwili obecnej z czynszu z budynku w A. spłaca 2300 zł pomagając bratu w regulacji należności karnych (zeznania W. R. w sprawie INs480/15 –k. 154-156 akt sprawy). W odbiorze członków rodziny M. R. (1) darowizna nieruchomości została dokonana z powodu obaw M. R. (3) związanych z odpowiedzialnością karną (zeznania świadków S. N., E. N. , M. N. –k. 208-209 akt sprawy).

W dniu 25 września 2018r. R. R. (1) skierowała wobec pozwanych wezwanie do rozliczenia nakładu wynikającego z orzeczenia w sprawie I Ns 480/15 o podział majątku. Wskazała, iż brak odpowiedzi spowoduje skierowanie sprawy na drogę postępowania sądowego w związku z pozornością umowy darowizny (wezwanie- k. 12 akt sprawy).

W dniu 1 października 2018r. W. R. wystąpił wobec powódki z pozwem o opróżnienie i wydanie lokalu nr (...) położonego na ul. (...) A. oraz skierował wezwanie do zapłaty z tytułu nieopłaconych faktur (pozew o eksmisję- k. 182-184 akt sprawy, wezwanie- k. 185 akt sprawy, faktury z tytułu czynszu najmu-k. 187-188 akt sprawy). Powódka od 2013r. w spornym lokalu w A. prowadziła działalność gospodarczą (okoliczność bezsporna). Egzekucja z tytułu świadczeń alimentacyjnych orzeczonych wobec wspólnych dzieci R. R. (1) i M. R. (1) okazała się bezskuteczna. Wobec czego przyznano świadczenia z funduszu alimentacyjnego (decyzja-k. 214 akt sprawy). Nieruchomość rolna w Ż. II jest obciążona hipotekami przymusowymi na rzecz Skarbu Państwa , prawem dożywocia na rzecz J. R. (odpis zwykły z księgi wieczystej –k. 215-218 akt sprawy).

Powódka w dalszym ciągu zamieszkuje wraz dziećmi i M. R. (1) w jednym domu w Ż. II. Wartość domu w Ż. wycenia na około 600000 zł. Wskazuje, że M. R. (1) jest właścicielem około 4 ha ziemi , przy czym wartość jednego hektara szacuje na kwotę 50000 zł. Chciałaby zamieszkać oddzielnie od M. R. (1) na poddaszu budynku w A., jednak nie może tego uczynić z uwagi na fikcyjność umowy darowizny (vide: zeznania powódki).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jako niezasadne podlega oddaleniu.

Uwzględnienie powództwa przewidzianego w art. 189 kpc wymaga ustalenia , że powód posiada interes prawny w wyjaśnieniu stanu niepewności co do istniejącego między stronami stosunku prawnego lub prawa. Skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga zatem wykazania, że rozstrzygnięcie wywoła takie skutki między stronami, że ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym w przyszłości wyeliminowane zostanie ryzyko naruszenia jego prawa. Istotą powództwa o ustalenie jest więc usunięcie stanu niepewności co do zakresu praw przysługujących powodowi i tak rozumiane powództwo o ustalenie nie przysługuje w sytuacji, gdy doszło już do naruszenia praw i gdy powodowi służy powództwo o świadczenie.

Gdy jest możliwe wywiedzenie powództwa o świadczenie, powództwo o ustalenie nie może zostać wywiedzione. Stronie powodowej przysługuje bowiem dalej idąca ochrona prawna i rozstrzygnięcie różnicy zdań między stronami co do sfery prawnej nie powoduje definitywnego rozwiązania konfliktu między stronami.

W doktrynie i utrwalonym w tym zakresie orzecznictwie przyjmuje się, że pomiędzy interesem prawnym a powodem winien istnieć związek bezpośredni tj. ustalenie dokonane w drodze art. 189 kpc. winno bezpośrednio wpływać na sferę prawną powoda. Podkreślić przy tym należy, że powodem wytaczającym powództwo o ustalenie nie musi być podmiot danego stosunku prawa, bądź prawa. Interes prawny w ustaleniu może mieć także podmiot, który jest związany stosunkiem prawnym z jednym z podmiotów stosunku prawnego, którego dotyczy ustalenie.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy wskazać, że powódka nie będąc stroną zawartej umowy darowizny, co do zasady mogła wystąpić z powództwem o ustalenie jej nieważności.

Zdaniem Sądu powódka jednak nie wykazała w niniejszym postępowaniu interesu prawnego w powyższym ustaleniu. Nie ulega przy tym wątpliwości i pozostaje to bezsporne między stronami, że powódce przysługuje wierzytelność wobec M. R. (1) wynikająca z podziału majątku wspólnego. Pomędzy M. R. (1), a powódką istnieje więc stosunek obligacyjny mające swe źródło w prawomocnym orzeczeniu w sprawie I Ns 480/15. Nie ulega także wątpliwości, że pomimo wezwania zapłaty, pozwany nie uregulował należności z tego tytułu. Bez wątpienia powódka ma więc interes faktyczny w ewentualnym ustaleniu nieważności umowy darowizny, albowiem M. R. (1) nie wykonuje dobrowolnie ciążącego na nim zobowiązania. Pojawia się jednak pytanie, czy w drodze powództwa o ustalenie zostanie usunięty stan niepewności sfery prawnej pomiędzy stronami, czy ustalenie wpływa na sferę prawną powódki.

Zdaniem Sądu takiego stanu niepewności prawnej między stronami na dzień dzisiejszy nie ma. Przedmiotowa nieruchomości stanowiła bowiem składnik majątku osobistego M. R. (1), a wartość wierzytelności przysługującej powódce jest określona w postanowieniu Sądu w sprawie o podział majątku wspólnego. Powódce nigdy nie przysługiwało prawo własności przedmiotowej nieruchomości. Przy rozumieniu interesu prawnego jako interesu w ustaleniu składników majątku, z których powódka mogłaby uzyskać zaspokojenie w drodze przymusowej egzekucji, należy odpowiedzieć przy tym na pytanie, czy powódka jedynie w drodze powództwa o ustalenie w niniejszej sprawie może uzyskać ochronę swoich praw. Jak już bowiem wskazano powództwo o ustalenie przysługuje, gdy nie przysługują stronie inne środki prawne ochrony.

W ocenie Sądu odpowiedź na tak postawione pytanie w stanie faktycznym sprawy, winna być negatywna.

Powódka nie wykazała bowiem, że przedmiotowa nieruchomości stanowi jedyny wartościowy składnik mienia M. R. (1), z którego może zostać zaspokojona, z którego może być prowadzona egzekucja. Powódka przyznała, iż pozwany jest właścicielem około 4 ha ziemi, właścicielem budynku, w którym zamieszkuje powódka wraz z dziećmi, przy czym wartość budynku w Ż. (...) to około 600000 zł, a cena jednego ha ziemi to kwota 50000 zł. Powódka nie podjęła działań zmierzających do egzekucji swoich praw z nieruchomości w Ż. (...) z góry zakładając nieskuteczność takich działań. R. R. (2) rozwiązanie konfliktu między stronami widzi bowiem w dalszym zamieszkiwaniu M. R. (1) w Ż. w sytuacji gdy ona wraz z dziećmi zamieszkałaby w budynku mieszkalnym położonym przy ul (...) w A. (vide: zeznania powódki). W ocenie Sądu w takiej sytuacji interes faktyczny powódki polegający na możliwości kierowania egzekucji wobec wybranego składnika majątku nie może zostać utożsamiany z interesem prawnym, którego powódka może dochodzić jedynie w drodze powództwa o ustalenie.

Reasumując, powództwo w niniejszej sprawie zostało oddalone z uwagi na brak wykazania przez powódkę interesu prawnego w ustaleniu nieważności umowy darowizny. Na marginesie jedynie należy wskazać, że powódka w postępowaniu o podział majątku wspólnego nie kwestionowała ważności przedmiotowej umowy darowizny, w toku postępowania przed Sądem nie wykazała w sposób jednoznaczny, by całość dochodu z nieruchomości w A. mimo dokonania darowizny przekazywana była M. R. (1). Zdaniem zaś Sądu okoliczność, iż darowizny dokonano w czasie postępowania karnego, a następnie to M. R. (1) dokonywał szeregu czynności związanych z budynkiem z A., nie świadczy jeszcze o pozorności zawartej umowy darowizny. Umowa darowizny została bowiem zawarta w sytuacji, w której pomiędzy braćmi istniał szereg więzi finansowych i rozliczeń potwierdzonych nie tylko w niniejszym postępowaniu. W ocenie Sądu należy przy tym rozróżnić sferę motywacyjną, która prowadzi do zawarcia umowy (chęć rozliczenia się z bratem, oczekiwanie na jego pomoc) od wad oświadczenia woli tj. rzeczywistej woli zachowania własności nieruchomości dla siebie wbrew treści zawartej umowy darowizny, co świadczy o pozorności.

Z uwagi na trudną sytuację materialną powódki, brak realizacji po stronie M. R. (1) w pełni świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci, a także przysługującą powódce wobec pozwanego wierzytelność, Sąd kierując się zasadami słuszności odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu na rzecz strony przeciwnej pomimo przegranej (art. 102kpc)